

АРХИВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

БИБЛИОТЕКА ИНФОРМАТИВНИХ СРЕДСТАВА

ИНВЕНТАР

**КОНЗУЛАТ КРАЉЕВИНЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ У ДИСЕЛДОРФУ**

**1920-1941
(1919-1941)**

Предраг Крејић

Београд, јануар 2026.

Библиотека информативних средстава

ИНВЕНТАР
сумарно-аналитички

AJ-738

КОНЗУЛАТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У ДИСЕЛДОРФУ
1920–1941 (1919–1941)

Предраг Крејић

Београд, 2026

САДРЖАЈ ИНВЕНТАРА

Страна

ИСТОРИЈСКА БЕЛЕШКА.....	V
ИСТОРИЈАТ СТВАРАОЦА ФОНДА	VII
РЕГИСТРАТУРСКО ПОСЛОВАЊЕ СТВАРАОЦА ФОНДА	XII
СТАЊЕ И ЗНАЧАЈ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА	XIII
СТРУКТУРА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА.....	XVII
ОПИС ЈЕДИНИЦА ОПИСА	1
ПОПИС КЊИГА ЕВИДЕНЦИЈА.....	9

ИСТОРИЈСКА БЕЛЕШКА

КОНЗУЛАТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У ДИСЕЛДОРФУ

1920–1941
(1919–1941)

ИСТОРИЈАТ СТВАРОАЦА ФОНДА

Конзулат Краљевине СХС/Југославије у Диселдорфу отворен је убрзо по обнови дипломатских односа са Немачком после Првог светског рата и отварања Посланства у Берлину 1920. године. Већ у септембру претходне године у Министарство иностраних дела (касније Министарство иностраних послова) Краљевине СХС стигла је представка Словенаца из највеће немачке индустријске и рударске области, Северне Рајне и Вестфалије, који су тамо, у потрази за послом, дошли из Аустроугарске, многи још крајем 19. века. Они су већином остали аустроугарски држављани, али су након њеног нестанка и престанка постојања њених конзулата остали без правне заштите пред немачким државним органима, као и могућности регулисања важних приватноправних и административних питања. Делимично је то надокнађивао успостављени конзулат Чехословачке у Дортмунду, који се на основи пријатељских односа Краљевине СХС и Чехословачке прихватио њихове заштите, али она није укључивала и Словенце на територији коју је заузела Италија. У представци они су захтевали да новостворена заједничка држава КСХС што пре отвори конзуларно представништво. Ову представку је подржало Председништво Земаљске владе у Словенији као и министар унутрашњих дела КСХС Светозар Прибићевић.¹

Десетог маја 1920. године отправник послова у Берлину Рајко Винтровић обавестио је Министарство иностраних дела да је хитно потребно отворити каријерни конзулат за провинције на Рајни како би помогао око репатријације оних грађана који су се због тешке послератне економске ситуације у Немачкој нашли у неповољном економском положају. Министар иностраних послова Момчило Нинчић га је у августу обавестио да је саветник Посланства у Берлину Станоје Михајловић одређен да отвори конзулат и привремено њиме управља. Немачка влада је изјавила да ће формалности са њене стране бити минималне. Међутим, од самог почетка искрело је питање које ће изазивати недоумице, па и полемике између заинтересованих страна, а односило се на место у којем треба успоставити конзулат. Неколико немачких градова у тој области је долазило у обзир, пре свега Дортмунд, Диселдорф, Есен и Келн. Келн је традиционално био град са највише страних конзуларних представништава, али је у том периоду био под француском окупацијом, што је изазивало бројне административне и друге тешкоће, а и Словенци на раду у тој области, који су чинили готово целокупну тамошњу југословенску дијаспору, истицали су да живе и раде северније и да би им више одговарали Дортмунд или Есен, те би тако уштедели и на времену и путним трошковима. Немачка влада је препоручивала да се конзулат ипак отвори у Диселдорфу јер се тамо налазе испоставе немачких централних власти, што би олакшало комуникацију и обављање послова. Ово је и одабрано као место конзулата, али ће се, као што смо већ рекли, то питање повремено постављати и касније.²

¹ Архив Југославије (АЈ), Министарство иностраних послова Краљевине Југославије (МИП КЈ), број фонда 334, Конзуларно-привредно одељење (КПО), број фасцикле 225, број јединице описа 581 (АЈ-334-КПО-225-581) и АЈ-334-КПО-265-744.

² АЈ, 334-КПО-225-581; Треба нагласити да Версајским мировним уговором победничке земље нису биле у обавези да поштују реципроцитет са Немачком за отварање конзуларног представништва и тако је отворен конзулат у Диселдорфу, али се југословенска влада касније те повластице одрекла; видети Срђан Мицић, *Од бирократије до дипломатије, историја југословенске дипломатске службе 1918–1939*, Београд 2018, стр. 237.

Оно није било покретано само од стране словеначких исељеничких друштава већ су се и управе поменутих немачких градова, због привредног и општег престижа, трудиле да што више страних конзулата привуку к себи, па су у својим представкама нашем конзулату детаљно истицале економске и друге предности својих градова. У међувремену је стигла нова представка од словеначких друштава да се пожуре са отварањем, те је у септембру донет указ о успостављању Конзулата који је 18. октобра 1920. Станоје Михајловић привремено сместио у изнајмљеним просторијама једног хотела у Диселдорфу. Територијална надлежност конзулата се протезала на Сарску област и Вестфалију (колоквијално називано још и Порајње). За Сарску област је требало тражити и сагласност тамошњег француског комесара, која је и добијена без проблема. Уз конзула Михајловића, почетком 1921. године почели су да раде и вицеконзули Крајцер и Коломбатовић.³

Октобра 1922. године, после почетних тешкоћа и уходавања, донет је указ о постављењу Александра Ђорђевића за генералног конзула у Диселдорфу. Из Посланства КСХС У Берлину у МИД је стигао упит да ли се и Конзулат подиже на виши ранг, али је одговор био одречан и без образложења, па је ово конзуларно представништво све до краја свог деловања остало на нивоу конзулата, иако су његови будући шефови скоро сви били у звању генералног конзула.⁴ Јула 1924. за шефа конзулата је дошао конзул Леонид Чудић, али је он преминуо почетком следеће године, па је на његово место дошао генерални конзул Радован Шуменковић, који се задржао само годину дана.⁵ Исти је случај био и са генералним конзулом Александром Бодием, који је руководио Конзулатом од почетка 1926. до почетка 1927. године.⁶

Ђега је заменио дотадашњи директор Конзуларно-трговинског одељења МИП-а Бранислав Марковић.⁷ За време Марковићевог мандата, у Конзулат је средином 1929. стигла представка градоначелника Келна Конрада Аденауера (после Другог светског рата првог канцелара СР Немачке) у којој је пледирао да се наш конзулат пресели у Келн, напомињући да је писао и југословенској влади, али да никакав одговор није добио. Марковић је у свом писму МИП-у афирмативно писао о том предлогу, подвлачећи да је Аденауер изузетно утицајна политичка личност у демохришћанским круговима Немачке и лични пријатељ канцелара Брининга. Осим тога, у Келну је имао седиште четрдесет један каријерни конзулат, а Диселдорф само четири. Што се тиче извоза југословенских артикала, Келн је, по Марковићевим речима, имао већи значај, а осим тога, био је и значајнији културни и индустријски центар. Када су били у питању односи са нашим исељеницима, они су се све више обављали путем немачке поште па их пресељење, сматрао је Марковић, сада не би много погодило. Пошто је истицао закуп зграде Конзулата, генерални конзул је сматрао да је то прилика да се Конзулат пресели, закључујући своје писмо напоменом да би требало, у случају да овај ипак остане у Диселдорфу, да се нађе друга, погоднија зграда.⁸

Конзулат је на крају остао у Диселдорфу и у старој згради јер за изнајмљивање нове или откуп није било буџетских средстава. По Марковићевом одласку, почетком 1932, Конзулатом су до постављења новог генералног конзула управљали његови дотадашњи службеници Стојан Живадиновић као отпраник послова и Владимир Рибарж, обојица у звању конзула.⁹

³ Архив Југославије (АЈ), Министарство иностраних послова Краљевине Југославије (МИП КЈ), број фонда 334, Персонални одсек, (Перс. одс.), број фасцикле 175, јединица описа 498 (АЈ-334, Перс. одс. 175-498); Окупацијом Рурске и Сарске области од стране Француске, Конзулат је добио од МИП-а КЈ и обавезу да прати развој француско – немачких односа у тој области. Видети С. Мићић, исто, стр. 267.

⁴ АЈ, 334, Перс. одс. -152-475.

⁵ АЈ, 334, Перс. одс. -204-526, и АЈ-334, Перс. одс. -139-462.

⁶ АЈ, 334, Перс. одс. -139-462.

⁷ АЈ, 334, Перс. одс. -169-492.

⁸ АЈ, 334, КПО-225-581 и АЈ-334-КПО-226-584.

⁹ АЈ, 334, Перс. одс. -154-477, и Перс. одс. 334-188-511.

У јулу 1933. године за генералног конзула је постављен Душан Пантић, који је нешто касније дошао у жесток сукоб са Живадиновићем те је овај повучен и пензионисан.¹⁰ Пантић је на овој функцији остао све до јануара 1939, када га је заменио генерални конзул Бранислав Димитријевић, који ће на овој функцији дочекати немачки напад на Југославију шестог априла 1941. године, чиме је Конзулат престао са радом. По спровођењу свих југословенских дипломатских и конзуларних службеника у Немачкој у сада већ окупирану Југославију, он је заједно са још неколицином других колега који су радили у другим немачким градовима ухапшен од стране Гестапоа и одведен у један концентрациони логор у Немачкој, где је 1945. преминуо. Осим њега, иста судбина је снашла још неколицину њих, међу које спадају и вице-конзул Јосип Коларић и исељенички изасланик Мирко Кнајп који су такође били службеници у Диселдорфу.¹¹

Конзулат у Диселдорфу се налазио у најјачем индустријском и рударском региону Немачке, врло густо насељеном, где се неколико великих немачких градова низало један до другог. Од краја 19. века ту је неколико десетина хиљада Словенаца нашло запослење и решење својих егзистенцијалних проблема: део њих је свакако већ у оквиру Аустроугарске почео да губи свој национални идентитет па се брзо и лако утопио у немачку средину. Дуготрајан боравак и настанак генерације оних који су тамо рођени учинио је да се још њих одроди. Велики део је ипак и даље остао словеначки национално опредељен и тражио је заштиту органа нове државе. Она, истина, није била потребна само онима који су остали национално свесни, већ и онима који то нису били, из простог разлога што, у међувремену, нису постали немачки држављани и сада су по основу завичајности вођени као држављани Краљевине СХС односно Југославије. Њихов боравак и положај као радника је у ранијем периоду био регулисан и заштићен конвенцијама између Немачке и Аустроугарске.¹²

Немачке власти су, додуше, још читаву деценију после рата толерисале употребу аустроугарских пасоша и неких других њених докумената као потврду идентитета наших тамошњих грађана јер многи нису журили да узму југословенске пасоше. Један фактор је, бар када су у питању мушкарци, нарочито утицао на то да многи нису журили са прибављањем југословенских пасоша, а то је било регулисање војне обавезе у Краљевини СХС за све оне који су под

¹⁰ АЈ, 334, Перс. одс. -181-504.

¹¹ АЈ, 334, Перс. одс. -149-472

¹² Различити подаци о броју Словенаца у Немачкој на подручју Северне Рајне-Вестфалије, познатих и као вестфалски Словенци, који су чинили огромну већину словеначке, а сада и југословенске дијаспоре у Немачкој, последица су не само разлике између званичних немачких статистика (које бележе знатно мањи број) и процена југословенских представника, већ су свакако и последица миграционих процеса, асимилације и других фактора који су утицали током овог временско периода, тако да је тешко установити њихов прецизан број. Треба такође имати у виду да је извршен број Словенаца потицао са територије која је остала изван граница Краљевине Југославије и они, мада су били чланови тамошњих словеначких удружења, као држављани Аустрије, Италије или Мађарске нису имали потребу да се обраћају Конзулату, па као такви нису ни евидентирани. У сваком случају, пред избијање Другог светског рата, Конзулат у Диселдорфу је водио евиденцију о 22.000 југословенских држављана који су били у оквиру његове територијалне надлежности. АЈ-334, КПО-225-581 и АЈ-334, КПО-265-744; за статистичке податке видети чланак Marjan Dr-povšek, *Fragments from Slovenian Migration History, 19th and 20th Centuries*, у зборнику *Transnational Societies, Transterritorial Politics*, Munchen 2009, стр.56–58. У поменутој бројку вероватно улази и мали број сезонских радника из неких других делова Југославије који су долазили у Немачку на подручје Порајња. АЈ-334, КПО-266-745. О одласку сезонских радника у Немачку у међуратном периоду видети чланак Mira Kolar-Dimitrijević, *Movement of Labour Force Between The Third Reich and Yugoslavia 1933-1941* у зборнику *The Third Reich and Yugoslavia 1933.-1941*. Belgrade 1977, стр 331–355. Напомињемо да је овај чланак настао још док грађа Министарства иностраних послова Краљевине Југославије није била предата Архиву Југославије где је у међувремену, после преузимања, извршена њена обрада и дате нове сигнатуре које треба тражити у оквиру фонда Архив Југославије (АЈ), Министарство иностраних послова Краљевине Југославије (МИП КЈ), Конзуларно-привредно одељење (КПО), односно у инвентару фонда.

њу потпадали као неопходан услов за добијање пасоша. Ово питање је погађало и друге југословенске грађане који су живели у иностранству, а с обзиром на то да је одлазак на одслужење војног рока често повлачио губитак уплаћених доприноса за осигурање, посла и тешкоће да се по повратку нађе нови, југословенске власти су покушавале да нађу адекватно правно решење. Оно је касније нађено у виду обављања лекарског прегледа у Конзулату и формалног увођења у војну евиденцију, без одласка у војску док живе и раде у иностранству, а само уз обавезу да се у случају рата одазову на мобилизацију. Разлог за такво решење је виђен и у настојању државе да спречи даље национално отуђивање и евентуално узимање немачког држављанства, поготово због тога што у Немачкој, све до почетка тридесетих година, сходно одредбама версајског мировног споразума, није било опште војне обавезе. Ово и слична решења су примењивале и неке друге земље које су се суочавале са истим проблемом. Некима, међутим, ни то није био довољан уступак па се нису ни на преглед у Конзулату одазивали, те су их војне власти у држави проглашавали за војне бегунце. Тек их је промена односа немачких власти према онима који живе на њеној територији а немају одговарајуће документе натерала да се обрате Конзулату за југословенске пасоше. Известан, свакако не мали број, решење је видео у узимању немачког држављанства, али и ту је постојао проблем, јер многи нису претходно тражили отпуст из југословенског држављанства па су и даље са становишта југословенских власти третирани као њени грађани подложни њеним законским обавезама. Посебан случај су били они који су се родили у Немачкој, говорили су само немачки, а неки се тако и осећали, иако су и даље били југословенски држављани. Треба наравно имати у виду да је међу нашим држављанима који су потицали са територије Словеније био и известан број оних који су имали немачко етничко порекло или су рођени у мешовитим браковима и нису према југословенској држави имали осећај националне припадности.¹³

Светска економска криза крајем двадесетих и почетком тридесетих утицала је, међутим, да се много више грађана обрати Конзулату за документе с обзиром на то да су немачке власти тражиле све могуће начине да се ослободе страних радника који су им сада били сувишни а за које су локалне власти биле обавезне да дају одређену материјалну потпору. Конзулат КСХС се нашао затрпан молбама за нове пасоше али је за сваког тражиоца постојала обавеза конзулата да провери да ли га његова завичајна општина у Југославији и даље води у евиденцији као свог грађанина. Пошто су многи од одласка у Немачку изгубили сваки контакт са завичајем, а притом су били одсутни више од тридесет година, то су они аутоматски губили држављанство, а самим тим и право на документа. Истина, било је и непрецизности у вођењу евиденције па је у неким случајевима завичајна општина давала за одређену особу сагласност за издавање докумената да би у неким каснијим приликама одбијала, што је стварало додатне неспоразуме и повећану преписку Конзулата и надлежних у Југославији: Известан број Словенаца се учланио у Аустријску интересну заједницу у Немачкој, друштво које је вршило пропаганду за припајање неких словеначких, тј. југословенских крајева Аустрији. Они су у конзулату аутоматски одбијани приликом захтева за добијање југословенских докумената, али је уз гаранцију националних словеначких друштава у Немачкој да су променили свој негативан национално-политички став било могуће да се то преиначи.¹⁴ Велики посао је Конзулат обављао интервенишући када је била у питању заштита оних који су, нарочито у време пада економске активности, остали без посла. Радници су у случају губитка посла били осигурани код својих радничких синдикалних удружења и та помоћ је била временски ограничена. Пошто су скоро сви наши грађани били рудари, најважнија таква установа био је *Knappshaft* (Агенција за здравствено осигурање) са седиштем у Бохуму. Осим ове помоћи, постојала је помоћ за вишечлане сиромашне породице коју су давале локалне немачке власти, а њихово поступање према страним радницима, укључујући и југословенске, разликовало се од места до места, па није била ретка појава и дискриминаторских мера. Немачке власти су инсистирале на њиховој

¹³ Архив Југославије (АЈ), Конзулат Краљевине Југославије у Диселдорфу (738), бр. фасцикле 3 и бр. јединице описа 3 (АЈ, 738-3-3); АЈ, 738-6-7.

¹⁴ АЈ, 738-3-3.

репатријацији, за шта је Конзулат имао мало средстава. Одређени буџет је имао и исељенички изасланик при Конзулату (делегиран 1928. год. од стране Министарства социјалне политике и народног здравља), али и он је био ограничен и нередован. У случају да нису могле издејствовати репатријацију, немачке власти су примењивале и меру депортације ако су могле наћи било какву правну основу. Конзулат је чинио све што је могао да спречи или бар одложи такве мере, али је био ограничен непостојањем конвенције о реципрочној социјалној заштити између Немачке и Југославије, што су немачке власти обилато користиле. Због тога су из Конзулата, као и од стране исељеничких друштава, стизали на надлежна места у Југославији непрестани захтеви да се то питање најзад реши. Коначно конвенција је потписана децембра 1928, али је ратификована тек крајем следеће године, и она је делом решила нека горућа питања, у шта је спадало и регулисање рударских ренти које је *Knappschaft* достављао Конзулату а овај прослеђивао у Југославију. Криза је, међутим, оставила велике последице на материјални положај наших радника у Немачкој, до те мере да су многи молили да им се нове пасошке књижице и конзуларне таксе не наплаћују јер им је и то велики издатак. Конзулат је ту имао делимичну помоћ Министарства социјалне политике које је до 1930/1931. имало право да за сиромашне грађане у иностранству доставља пасошке књижице бесплатно или по субвенционираној цени, а које су, за разлику од стандардно црвених, биле плаве боје.

У свом раду са исељеницима Конзулат се ослањао на две асоцијације исељеничких друштава која су окупљала бројна помесна друштва у Порајњу, која су му истовремено била и велики проблем. Једна је била *Zveza jugoslovanskih delavskih in podpornih društev v Nemčiji* (Савез југословенских радничких и потпорних друштава у Немачкој), а друга *Zveza katoliških društev Sv. Barbare*. Ова друштва су одражавала и традиционалну поделу која је постојала у словеначком друштву у завичају јер је прво било више левичарски и пројугословенски настројено, док је друго било клерикално и конзервативно. Из тих разлога постојао је јак антагонизам између њих, често и због личних сујета њихових представника, до мере да уопште нису комуницирали једни с другима, и свако је организовао засебне манифестације, тако да је Конзулат имао великих тешкоћа да у контактима с њима покаже да не фаворизује ниједну од ових асоцијација. То је било посебно осетљиво с обзиром на то да су ова удружења била блиско везана за одговарајуће политичке странке и удружења у домовини, па су догађања на подручју деловања Конзулата у Диселдорфу била и тема политичких расправа у Југославији. Ова су долазила и до Парламента, у којем су се једни ослањали на клуб тада већ покојног посланика Грегора Жерјава, а други на клуб „Клерикалаца”. Петиције против Конзулата „као представника београдске југословенске владе“ су биле врло честе. Због тога је у свом годишњем извештају о раду за 1928. генерални конзул Брана Марковић нарочито истакао да је успео да измири ова два удружења и да оснује „Исељенички одбор” као централни орган састављен од представника оба удружења који ће радити по директивама генералног конзула и бити под контролом исељеничког изасланика при Конзулату. Сматрао је да ће тако бити превазиђена „затрована” атмосфера која је између ова два удружења владала. Поводом десетогодишњице уједињења, 1. децембра 1928. одржана је заједничка прослава у Карнагу којој је присуствовало неколико хиљада рудара из свих делова Рајне и Вестфалије, а којој су присуствовали и гости из земље, међу којима је био и бивши министар социјалне политике Госар. Упркос оптимистичком извештају генералног конзула анимозитети ће, иако ублажени, бити и касније присутни, а напади на шефове Конзулата и особље ће се и даље повремено јављати.¹⁵ Конзулат је, међутим, у свом раду неминовно и даље био упућен на сарадњу са овим друштвима и, штавише, да би ојачао њихов ауторитет у југословенској колонији, упућивао је грађане да за издавање и продужење пасоша опште са Конзулатом преко њих. Путем ових друштава су организоване и екскурзије у Југославију. На крају, али свакако не на последњем месту, уз њихову помоћ је праћен политички став и активност појединаца према актуелном друштвеном и политичком поретку у Југославији.¹⁶

¹⁵ АЈ, 334-КПО, 225-877 и АЈ, 738-5-5.

¹⁶ АЈ, 738-5-5.

По окончању економске кризе, која се делом поклопила са увођењем опште војне обавезе и покретањем великих јавних радове, као и обимног програма поновног наоружавања Немачке од стране нацистичких власти, дошло се до ситуације да је у Немачкој настао мањак радне снаге. Због тога у годинама пред рат, на основу споразума југословенских и немачких власти, долазе радници и из неких других делова Југославије, за које је било предвиђено да раде искључиво у пољопривреди. Убрзо су се уверили да су њихови услови рада врло неповољни и да су практично без икаквих права, јер су се могли запослити само код додељених им послодаваца које никако нису смели, без обзира на услове рада, напустити и тражити друге јер им је за то у нацистичкој Немачкој претила и казна затвора. Осим тога, због немачких девизних прописа су своју зараду могли само у врло ограничену износу послати својим породицама у завичај. На њихове молбе и жалбе Конзулат је, а пре свега исељенички изасланик који је био задужен за социјална питања, могао само да им даје упозоравајуће савете шта нипошто не треба да чине и извести их да су могућности да се код немачких нацистичких власти за њих интервенише скоро никакве.¹⁷ По избијању Другог светског рата и капитулације Француске, Белгије и Холандије, изван број југословенских држављана који су тамо били запослени потражио је запослење у Немачкој па су се и они убрзо појавили као тражиоци услуга Конзулата у Диселдорфу. Ту треба напоменути да је од почетка двадесетих година постојао и супротан ток, тј. из Немачке се прелазило и налазио посао у Француској, Холандији и Белгији.

Време и околности су, међутим, учиниле своје па је у годинама пред улазак Југославије у Други светски рат Конзулат известио МИП КЈ да се у његовој евиденцији води 22.000 југословенских држављана, што значи да се, када се одбију они који су преминули, одселили се у друге земље или су се у међувремену вратили у завичај, изван број, свакако не безначајан, утопио у немачку средину.¹⁸

Осим делатности везане за југословенске држављане на територијалној надлежности Конзулата у Диселдорфу (треба напоменути да је због мера штедње у тридесетим годинама неколико година ово био једини каријерни конзулат КЈ у Немачкој), Конзулат је био активан на економској сарадњи Немачке и Југославије.

Осим одговора на упите разних немачких фирми о југословенским фирмама, о учествовању на лицитацијама и овери пуномоћја за заступнике немачких компанија у Југославији, Конзулат је пласирао у локалним листовима информације о југословенској привреди, одржавању сајмова, вршио туристичку пропаганду а исто тако је у Југославију слао извештаје о економској и социјалној ситуацији у Немачкој. Такође, Конзулат је био на услузи и приликом посета југословенских пословних и стручних делегација и екскурзија неких образовних установа или пак наступа неких уметника и уметничких ансамбала.¹⁹

РЕГИСТРАТУРСКО ПОСЛОВАЊЕ СТВАРАОЦА ФОНДА

О канцеларијском пословању Конзулата у Диселдорфу може се делимично донети закључак на основу сачуване документарне грађе, укључујући и књиге евиденције. Евиденција аката је вођена кроз опште (административне) и поверљиве деловодне протоколе. Треба нагласити да, с обзиром на природу посла, документи који су се односили на административне послове са физичким лицима, у првом реду југословенском колонијом, далеко су количински надмашивали оне поверљивог, тј. политичког карактера, па се тако, на пример, у извештају

¹⁷ АЈ, 738-4-4 и АЈ, 334, КПО-266-745.

¹⁸ Види фусноту 10.

¹⁹ АЈ, 334, КПО-225-877, АЈ, 738-2-2.

Конзулата о раду за 1929. наводи да је у тој години у општем деловоднику било евидентирано 9515 бројева, док је поверљиви имао само 65 бројева.²⁰ Осим ових деловодника, вођен је пасошки деловодник, регистар виза, регистарска књига архиве. С обзиром на то да фонд није примљен у Архив комплетно сачуван, не можемо бити сигурни које су још евиденционе књиге постојале али се може претпоставити да су постојали и благајнички деловодник, партијалник, што је било обавезно, а могуће је да је вођена и евиденција регрута и још неке друге посебне евиденције. Према томе, може се рећи да је канцеларијско пословање било децентрализовано. Иначе, у општим деловодницима акта су завођена хронолошком нумерацијом, тј. број на број, док су регистри вођени именовани. Сачувани деловодници нису на крају године закључивани. Административна акта која се пре свега односе на поједина лица и чланове њихових породица вођена су кроз досијее и неке од њих можемо пратити у дужем временском раздобљу, односно од момента када су се први пут обратили Конзулату па надаље.

СТАЊЕ И ЗНАЧАЈ ГРАЂЕ

Документарну грађу Конзулата Краљевине Југославије у Диселдорфу Архив Југославије преузео је од Савезног министарства за иностране послове Савезне Републике Југославије 12. 11. 1998, Записником о примопредаји бр 115/1 од 15. 02. 1999. Количина преузете грађе је износила око 45 т односно 483 фасцикле и 14 књига евиденције. Том приликом је констатовано да је грађа некомплетна, несређена и без икаквог пописа, у лошем физичком стању и да је распон година 1929–1941. Даље је констатовано да се састоји искључиво од административне конзуларне грађе, у којој у огромној количини преовлађују истекли пасоши југословенских држављана у Немачкој, што је и наведено у публикацији Архива Југославије *Водич кроз фондове Краљевине Југославије*. Од књига евиденције сачувани су само административни деловодни протоколи и неки регистри.²¹

После узимања за сређивање установљено је да количина истекле пасошке грађе и молби за издавање нових пасоша, као и преписка конзулата са надлежним установама у земљи око потврде завичајности односно југословенског држављанства молилаца пасоша чини око 90% укупне грађе фонда. Остатак се односио на потврде о брачном статусу, позиве за регрутацију, прослеђивање радничких инвалиднина и пензија у домовину, репатријацију, депортацију, умрлице и слично. Мала количина грађе се односила на преписку са представницима немачких фирми. Вреди поменути и преписку коју је Конзулат водио са исељеничким друштвима. Пошто је за појединце из југословенске (махом словеначке колоније) вођена евиденција по досијеском принципу, установљено је да изван број истоврсних докумената покрива и период још од самог почетка рада Конзулата 1920. године, када су му се неки појединци први пут обратили, што су наставили да чине и у каснијим годинама. Разлог лоше физичке очуваности грађе лежи у неадекватном смештајном простору за архиву Конзулата.²²

У фонду нису нађени поверљиви периодични и текући извештаји о раду Конзулата (којих је иначе био мали број) јер су највероватније пред избијање рата, као што је то био случај

²⁰ АЈ, 334-КПО-225-877.

²¹ Види Досије фонда.

²² О томе најбоље сведочи записник инспекције МИП-а која је 1925. посетила Конзулат и утврдила да се документација чува у влажној просторији, да је знатан део начела буђ, од мишева је изгрижена и загађена њиховим изметом. (Овај документ је нађен у врло лошем стању те је приликом обраде у Архиву Југославије закључено да није сврсисходно његово лечење и сходно томе је елиминисан. Пр. П. Крејић.) Немаран однос са архивском грађом Конзулата у Диселдорфу се наставио и касније, када је уочи Другог светског рата велики део (претпостављамо документације до 1929, пр. П. Крејић) пренесен у земљу и затим пола године стајао у дворишту зграде МИП-а. Види С. Мићић, исто, стр 127.

и у неким другим дипломатско-конзуларним представништвима, намерно уништени. Административну грађу која није уништена Немци су у тренутку напада на Југославију запленили да би је крајем рата запленили Совјети и касније предали Југославији. Детаљни извештаји о раду Конзулата и положају југословенских држављана, срећом, сачувани су у фонду Конзуларно-привредног одељења МИП-а, а када су питању подаци о службеницима Конзулата, они се чувају у персоналном одељењу МИП-а (оба у фонду 334).

Фонд је чинила искључиво типска административна документарна грађа која се односила скоро искључиво на физичка лица, појединачно и у целини мале или никакве историјске вредности, притом нађена у врло лошем стању (што би захтевало њено лечење, потпуно не-сврсисходно с обзиром на садржајну вредност) па је одлучено је да се при архивистичкој обради сачува за трајно чување само мања количина докумената из овог фонда. Због свега тога је извршен детаљан преглед фонда са циљем да се одабере све оно што га најбоље репрезентује, а део је, у складу са архивистичком праксом када је у питању оваква врста грађе, одабран по принципу случајног узорка. Сматрамо да је количина овако одабране и архивистички сређене грађе довољна да се стекне један општи увид у рад и све на шта се односила делатност Конзулата КЈ у Диселдорфу, а то је пре свега био рад са југословенским држављанима на територији Северне Рајне и Вестфалије а у малој мери и рад са немачким пословним субјектима. Иако се у грађи налазе многобројна писма појединаца, већином са кратким текстом захтева за издавање пасоша, постоје и она са молбама за разне врсте помоћи која су пропраћена детаљнијим описима социјалног положаја молилаца. Она пружају изузетан увид у материјални и радни положај како оних лица који су у Немачкој била већ дуги низ година тако и оних који су били сезонски радници, али и у друштвену атмосферу у којој су живели, најпре у вајмарској, а потом и нацистичкој Немачкој.

Приликом обраде фонда установљено је да је врло мала количина докумената (око 0.20 m), укључујући и три деловодна протокола, настала радом Исељеничког изасланства које је деловало при Конзулату. Исељеничка изасланства су у још неким конзулатима била основана од стране Министарства социјалне политике и народног здравља КЈ и као таква су водила своју документацију и имала свој буџет. С обзиром на то да је исељенички изасланик постављен да помаже Конзулату у социјалним питањима југословенске колоније и југословенских сезонских радника, одлучено је да се не врши разграничење ове мале количине грађе и формира посебан фонд, већ да се остави у оквиру постојећег фонда. Документи су писани на словеначком, немачком, српском и хрватском језику. После архивистичке обраде остало је за трајно чување укупно 1,92 m грађе похрањене у 16 фасцикли са 19 јединица описа и 0,8 m књига евиденције, према томе укупно 2,0 m.

Имајући у виду делокруг ствараоца фонда, садржај и врсту грађе и степен њене комплетности, приликом сређивања грађе примењен је принцип слободне провенијенције облика функције и делатности, користећи, где год је то било могуће, постојеће досијее. На основу тога састављена је класификациона шема која се састоји из следећих група:

I АДМИНИСТРАТИВНА АРХИВА

- 1. Конзулат и исељеничко изасланство**
- 2. Немачко-југословенски пословни, туристички, просветни и културни односи**
- 3. Југословенски држављани у Немачкој**

II КЊИГЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ

Класификационе групе су даље подељене на јединице описа. За фонд је урађен инвентар са сумарним садржајем јединица описа. При коришћењу наводиће се сигнатура следећим

редоследом: АЈ, број фонда (738), број фасцикле и број јединце описа. На сређивању овог фонда радили су архивски саветник Предраг Крејић и виши сарадник Весна Арсеновић.

Београд, децембар 2024.

Архивски саветник
Предраг Крејић

СТРУКТУРА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА

СТРУКТУРА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

	Бр. јед. описа	Страна
КОНЗУЛАТ И ИСЕЉЕНИЧКО ИЗАСЛАНСТВО	1-1	3
ЈУГОСЛОВЕНСКО-НЕМАЧКИ ПОСЛОВНИ И ДРУГИ КОНТАКТИ	2-2	3
ЈУГОСЛОВЕНСКИ ДРЖАВЉАНИ У НЕМАЧКОЈ НА ТЕРИТОРИЈИ КОНЗУЛАРНЕ НАДЛЕЖНОСТИ КОНЗУЛАТА У ДИСЕЛДОРФУ	3-19	3-8
ПОПИС КЊИГА ЕВИДЕНЦИЈА	Број књ.	Страна
	1-14	11

ОПИС ЈЕДИНИЦА ОПИСА

КОНЗУЛАТ И ИСЕЉЕНИЧКО ИЗАСЛАНСТВО

1 1 РАД КОНЗУЛАТА И ИСЕЉЕНИЧКОГ ИЗАСЛАНСТВА ПРИ КОНЗУЛАТУ У ДИСЕЛДОРФУ

Информација о следећим питањима: делатност Конзулата; територијална надлежност; однос Конзулата и Исељеничког изасланства при Конзулату; преписка са МИП-ом у вези рада Конзулата; приходи и трошкови Конзулата; закључење трошкова, службеници Конзулата; делатност Исељеничког изасланства; буџет Изасланства и трошкови за репатријацију; полемика Исељеничког изасланства са представником словеначког радничког друштва у Немачкој око трошкова за културну пропаганду; службеници Исељеничког изасланства; учитељи послати у Немачку за образовање деце на матерњем језику.

Година: 1925, 1926, 1929–1941.

Врста документа: извештај, писмо, списак, новински лист.

Језик: српски, хрватски, словеначки, немачки.

ЈУГОСЛОВЕНСКО-НЕМАЧКИ ПОСЛОВНИ И ДРУГИ КОНТАКТИ

2 2 ЈУГОСЛОВЕНСКО-НЕМАЧКИ ПОСЛОВНИ И ДРУГИ КОНТАКТИ

Информација о следећим питањима: захтеви југословенских фирми да им се доставе адресе немачких фирми с којима би ступили у пословне односе, и обрнуто; дописи немачких фирми о намери да учествују на лицитацијама у Југославији и обавештења њиховим овлашћеним заступницима; екскурзије и туристичке посете Немаца Југославији; преписка са неким немачким новинским листовима; стручне и научне екскурзије из Југославије у Немачку; наступи југословенских уметника у Немачкој.

Година: 1929–1941, s. a.

Врста документа: писмо.

Језик: српски, хрватски, словеначки, немачки.

ЈУГОСЛОВЕНСКИ ДРЖАВЉАНИ У НЕМАЧКОЈ НА ТЕРИТОРИЈИ КОНЗУЛАРНЕ НАДЛЕЖНОСТИ КОНЗУЛАТА У ДИСЕЛДОРФУ

3 3 ОПШТИ И ПОЈЕДИНАЧНИ СЛУЧАЈЕВИ У ВЕЗИ ЖИВОТА И РАДА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ДРЖАВЉАНА У НЕМАЧКОЈ

Информација о следећим питањима: молбе упућене Конзулату у Диселдорфу за издавање југословенских пасоша послате од југословенских грађана на подручју његове територијалне надлежности; провера њихове завичајности

и других питања од значаја; преписка са представницима словеначких друштава истим поводом; проблеми око признавања развода брака; пријављивање за регрутацију и одслужење војног рока; репатрирање сиромашних и болесних југословенских држављана; захтеви из Југославије да се упозоре неки југословенски држављани да треба да шаљу издржавање својим породицама у земљи; промене породичног имена; захтев за потврду о „аријевском” пореклу југословенског држављанина у Немачкој; интервенција Конзулата поводом хапшења југословенског грађанина који живи у Немачкој; помоћ за југословенске раднике који су прешли у Немачку из Француске по њеној окупацији.

Година: 1921–1941, s. a.

Врста документа: извештај, писмо, уверење, домовница, пасош.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

4 4 ИСЕЉЕНИЧКО ИЗАСЛАНСТВО ПРИ КОНЗУЛАТУ У ДИСЕЛДОРФУ

Информација о следећим питањима: молбе југословенских држављана који стално или привремено бораве у Немачкој упућене исељеничком изасланику који делује у оквиру Конзулата у Диселдорфу да им се помогне око наплате старосних и инвалидских пензија (ренти); помоћ око репатријације у домовину; административна помоћ код надлежних немачких установа око наплате ренти преминулих рудара у корист њихових супруга и деце; преписка са властима у завичају око помоћи повратницима; помоћ сезонским радницима око трансфера зарада у домовину; жалбе југословенских радника на немачке послодавце; разна обавештења упућена југословенским држављанима у Немачкој о њиховим правима и обавезама у односу на немачке институције; интервенција изасланства због неосноване оптужбе немачких власти да су неки југословенски држављани који бораве у Немачкој ширили комунистичку пропаганду и били протерани; односи Исељеничког изасланства и представника југословенских радничких друштава.

Година: 1930–1941.

Врста документа: писмо, записник, признаница, пропратни акт.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

5 5 ОДНОСИ КОНЗУЛАТА И СЛОВЕНАЧКИХ ОДНОСНО ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ИСЕЉЕНИЧКИХ ДРУШТАВА НА ПОДРУЧЈУ КОНЗУЛАТА КЈ У ДИСЕЛДОРФУ

Информација о следећим питањима: преписка Конзулата у Диселдорфу са словеначким односно југословенским исељеничким радничким и потпорним друштвима; интересовање Конзулата о антидржавном деловању појединих југословенских грађана у Немачкој и њихово чланство у аустријској националној заједници; обавештење Конзулата МИП-у Југославије о неиздавању пасоша анационалним елементима и о реаговању немачких власти тим поводом; оснивање удружења југословенских жена у Немачкој; одбијање једног радничког удружења да се прикључи југословенском централном савезу и оптужбе његовог председника на рачун рада Конзулата; издавање бесплатних колективних путних исправа за југословенске исељенике који путују на екскурзију у домовину; достава публикација из домовине намењене југословенским исељеницима; молба за материјалну помоћ Конзулата; преписка Конзулата и централе словеначких исељеничких друштава „Дружбе Св. Рафаела” у Љубљани.

Година: 1932–1940, s. a.

Врста документа: извештај, писмо, списак, пропратни акт.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

5 6 ЈУГОСЛОВЕНСКИ ДРЖАВЉАНИ НА СТУДИЈАМА У НЕМАЧКОЈ

Информација о следећим питањима: југословенски студенти на студијама теологије, филозофије, медицине, технике у Немачкој; молбе Конзулату да им се продуже пасоши; молбе да им се доставља штампа; молбе за одлагање службења војске; преписка Конзулата са Министарством просвете КЈ поводом наставка њихових студија.

Година: 1929-1934, 1937–1939.

Врста документа: писмо, уверење, пропратни акт.

Језик: српски, хрватски, словеначки, немачки.

6 7 РЕГРУТАЦИЈА И РЕГУЛИСАЊЕ ВОЈНЕ ОБАВЕЗЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ДРЖАВЉАНА КОЈИ ЖИВЕ И РАДЕ У НЕМАЧКОЈ

Информација о следећим питањима: преписка Конзулата са надлежним цивилним и војним властима у Југославији ради провере завичајности војних обвезника у циљу утврђивања да ли подлежу војној обавези; позиви за лекарски преглед у Конзулату и увођење у списак војних обвезника; позиви за одлазак на одслужење војног рока; војни бегунци.

Година: 1922–1941.

Врста документа: писмо, записник, домовница, пасаван.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

7 8 НАТУРАЛИЗАЦИЈА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ДРЖАВЉАНА У НЕМАЧКОЈ

Информација о следећим питањима: прелаз у немачко поданство југословенских држављана у Немачкој путем склапања брака са немачким грађанима или независно; захтев југословенских власти за претходни отпуст из југословенског држављанства.

Година: 1929–1931, 1933, 1935–1941.

Врста документа: писмо, записник, домовница, пасош, легитимација.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

8 9 БРАЧНА УВЕРЕЊА И БРАЧНИ СПОРОВИ

Информација о следећим питањима: закључење брака између југословенских држављана у Немачкој или југословенског са Немачким; издавање уверења о непостојању правних препрека склапању брака; брачни спорови; преписка са немачким властима.

Година: 1929–1931, 1934–1941.

Врста документа: писмо, уверење, пасош, легитимација.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

9 10 РУДАРСКЕ РЕНТЕ (ИНВАЛИДСКЕ И СТАРОСНЕ ПЕНЗИЈЕ) I

Информација о следећим питањима: помоћ Конзулата југословенским држављанима у Немачкој око регулисања њихових инвалиднина и пензија; помоћ око наплате осигурања повређенима и смртно настрадалима; преписка са исељеничким удружењима и немачким властима поводом тога.

Година: 1921–1922, 1924–1932.

Врста документа: писмо, платни лист, пасош, легитимација, потврда.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

10 11 РУДАРСКЕ РЕНТЕ (ИНВАЛИДСКЕ И СТАРОСНЕ) II

Информација о следећим питањима: помоћ Конзулата југословенским држављанима у Немачкој око регулисања њихових инвалиднина и пензија; помоћ око наплате осигурања повређенима и смртно настрадалима; преписка са исељеничким друштвима и немачким властима тим поводом.

Година: 1933–1941.

Врста документа: писмо, платни лист, пасош, признаница.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

11 12 РЕПАТРИЈАЦИЈА И ДЕПОРТАЦИЈА

Информација о следећим питањима: помоћ Конзулата за репатријацију у домовину сиромашних и болесних југословенских држављана у Немачкој; тешкоће око обезбеђења фонда за репатријацију; настојања Конзулата да спречи неоправдану депортацију из Немачке југословенских држављана.

Година: 1925, 1929–1940.

Врста документа: писмо, пасош, радничка легитимација, пасош, молба.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

11 13 СУМЊИВА ЛИЦА

Информација о следећим питањима: лица која су осумњичена за разна кривична дела, за шпијунажу, антидржавну делатност, припадништво аустро-немачкој интересној заједници; депортација из Немачке због престапа.

Година: 1930, 1932–1940.

Врста документа: писмо, записник, пасош, легитимација.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

11 14 РАЗНО

Информација о следећим питањима: преминули југословенски држављани у Немачкој; потраге за држављанима који се нису дуго јављали породицама у домовини; заклетве југословенској држави и владару.

Година: 1921, 1927–1929, 1932–1935, 1937–1940.

Врста документа: писмо, одлука, крштеница, умрлица, пасош.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

**12 15 ИЗДАВАЊЕ И ПРОДУЖЕЊЕ ПУТНИХ ИСПРАВА (ПАСОША)
ЈУГОСЛОВЕНСКИМ ДРЖАВЉАНИМА У НЕМАЧКОЈ I**

Информација о следећим питањима: молбе југословенских држављана у Немачкој упућене Конзулату да им се издају нови пасоши и продуже стари; преписка Конзулата са надлежним властима у Југославији да ли се и даље воде као југословенски држављани и да ли постоје неке друге препреке око издавања и продужења пасоша.

Година: 1920–1925.

Врста документа: писмо, пасош, крштеница, легитимација.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

**13 16 ИЗДАВАЊЕ И ПРОДУЖЕЊЕ ПУТНИХ ИСПРАВА (ПАСОША)
ЈУГОСЛОВЕНСКИМ ДРЖАВЉАНИМА У НЕМАЧКОЈ II**

Информација о следећим питањима: молбе југословенских држављана у Немачкој упућене Конзулату да им се издају нови пасоши и продуже стари; преписка Конзулата са надлежним властима у Југославији да ли се и даље воде као југословенски држављани и да ли постоје неке друге препреке око издавања и продужења пасоша.

Година: 1926–1931.

Врста документа: писмо, пасош, крштеница, легитимација.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

**14 17 ИЗДАВАЊЕ И ПРОДУЖЕЊЕ ПУТНИХ ИСПРАВА (ПАСОША)
ЈУГОСЛОВЕНСКИМ ДРЖАВЉАНИМА У НЕМАЧКОЈ III**

Информација о следећим питањима: молбе југословенских држављана у Немачкој упућене Конзулату да им се издају нови пасоши и продуже стари; преписка Конзулата са надлежним властима у Југославији да ли се и даље воде као југословенски држављани и да ли постоје неке друге препреке око издавања и продужења пасоша.

Година: 1932–1936.

Врста документа: писмо, пасош, крштеница, легитимација.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

**15 18 ИЗДАВАЊЕ И ПРОДУЖЕЊЕ ПУТНИХ ИСПРАВА (ПАСОША)
ЈУГОСЛОВЕНСКИМ ДРЖАВЉАНИМА У НЕМАЧКОЈ IV**

Информација о следећим питањима: молбе југословенских држављана у Немачкој упућене Конзулату да им се издају нови пасоши и продуже стари; преписка Конзулата са надлежним властима у Југославији да ли се и даље воде као југословенски држављани и да ли постоје неке друге препреке око издавања и продужења пасоша.

Година: 1937–1939.

Врста документа: писмо, пасош, крштеница, легитимација.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

**16 19 ИЗДАВАЊЕ И ПРОДУЖЕЊЕ ПУТНИХ ИСПРАВА (ПАСОША)
ЈУГОСЛОВЕНСКИМ ДРЖАВЉАНИМА У НЕМАЧКОЈ V**

Информација о следећим питањима: молбе југословенских држављана у Немачкој упућене Конзулату да им се издају нови пасоши и продуже стари; преписка Конзулата са надлежним властима у Југославији да ли се и даље воде као југословенски држављани и да ли постоје неке друге препреке око издавања и продужења пасоша.

Година: 1940–1941.

Врста документа: писмо, пасош, крштеница, легитимација.

Језик: српски, словеначки, хрватски, немачки.

ПОПИС КЊИГА ЕВИДЕНЦИЈЕ

ПОПИС АДМИНИСТРАТИВНИХ КЊИГА

ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

1 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

Година: 1938

Број: 5901–8900

2 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

Година: 1938–1939

Број: 11901–12355; 1–2510

3 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

Година: 1939

Број: 2511–5520

4 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

Година: 1939

Број: 5521–8530

5 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

Година: 1939

Број: 8531–12270

6 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

Година: 1939–1940

Број: 12271–12408; 1–3120

7 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

Година: 1940

Број: 9331–12320

8 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

Година: 1940–1941

Број: 12321–13712; 1–1500

9 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ

Година: 1941

Број: 1501–3601

РЕГИСТАР

10 ИМЕНИЧКИ РЕГИСТАР

Година: 1930–1931

11 ИМЕНИЧКИ РЕГИСТАР**Година:** 1940**ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ****12 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ ИСЕЉИНИЧКОГ ИЗАСЛАНИКА ПРИ КОНЗУЛАТУ****Година:** 1934**Број:** 1321–2701**13 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ ИСЕЉИНИЧКОГ ИЗАСЛАНИКА ПРИ КОНЗУЛАТУ****Година:** 1937**Број:** 1–1011**14 ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ ИСЕЉИНИЧКОГ ИЗАСЛАНИКА ПРИ КОНЗУЛАТУ****Година:** 1938–1939**Број:** 1–718; 1–860

Конзулат Краљевине Југославије у Диселдорфу

Штампа

Архив Југославије

Припрема за штампу

Одељење за сређивање и обраду архивске грађе

Унос текста

Предраг Крејић

Прелом текста

Ленка Чуровић

Софтвер

Microsoft Windows 10 Pro

Microsoft Word 2013

Писмо

Times_New_Roman

Хардвер

персонални рачунар Intel(R) Core (TM) [i3-7100 CPU@3.90GHz](#) 3.91 GHz

ласерски штампач HP Laser Jet Pro MFP M227sdn

Штампање завршено

јануар 2026. године

БЕОГРАД, Васе Пелагића 33

Телефони: Централа 3690-252, 3690-253, 3690-261, 3690-262
Директор 3691-007
Факс 3066-635